

એકમ
14

AACR- II, CCC (Classified Catalogue Code)
વિસ્તૃત અભ્યાસ, વિષય મથાળા, વ્યાખ્યા,
ચકાસણી, મહત્વ, Sears List and Library of
Congress Subject Headings

રૂપરેખા

- 14.0 ઉદ્દેશો
- 14.1 પ્રસ્તાવના
- 14.2 વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓ
 - 14.2.1 જરૂરિયાતો અને હેતુઓ
 - 14.2.2 વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિનું નિયમન કરતા ઘટકો
 - 14.2.3 વિષય નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ અને તેના મુખ્ય ઘટકો
- 14.3 લાઈબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ
 - 14.3.1 પૂર્વ ભૂમિકા
 - 14.3.2 વિષય સૂચિનું માળખું
 - 14.3.3 નોંધનું સ્વરૂપ
 - 14.3.4 આડ સંદર્ભો
 - 14.3.5 પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ
 - 14.3.6 ફાઈલિંગ ક્રમ
 - 14.3.7 ગુણો અને મર્યાદાઓ
- 14.4 સીયર્સ લિસ્ટ ઓફ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ
 - 14.4.1 પૂર્વ ઈતિહાસ
 - 14.4.2 SLSHનો ઉપયોગ કરવા માટેના કેટલાંક માર્ગદર્શનો
 - 14.4.3 વિષય મથાળાંનું સ્વરૂપ
 - 14.4.4 નોંધનું સ્વરૂપ
 - 14.4.5 આડ સંદર્ભો
 - 14.4.6 પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ
 - 14.4.7 ફાઈલિંગ ક્રમ
 - 14.4.8 વિશિષ્ટતાઓ અને મર્યાદાઓ
 - 14.4.9 Key Headings
- 14.5 સાંકળ પ્રક્રિયા
 - 14.5.1 પૂર્વભૂમિકા
 - 14.5.2 વિષય મથાળાંની રચના
 - 14.5.3 વિષય મથાળાં રચવાની પ્રક્રિયા
 - 14.5.4 પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ

14.5.5 વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓ

14.6 સારાંશ

14.7 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો

14.8 બહુવિકલ્પીય પ્રશ્ન (ઉત્તર સહિત)

14.9 ચાવીરૂપ શબ્દો

14.10 સંદર્ભ અને વિશેષ વાંચન

14.0 ઉદ્દેશો (Objectivise)

વિષયસુચિનો ખ્યાલ વિષય નિર્દેશીકરણની ટેકનીક દ્વારા ગ્રંથાલયોમાં પ્રલેખોની સામગ્રી વિષયવસ્તુનો વિષય અભિગમ પૂરો પાડે છે.

પ્રસ્તુત એકમમાં વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓ અને તેઓના લાક્ષણિક ગુણધર્મોના કેટલાક નમૂનાઓ દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

આ એકમમાં અભ્યાસ પછી, તમે નીચેની બાબતો જાણી શકશો.

- વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓ અને તેને અસર કરતા ઘટકોની જરૂરિયાત અને હેતુ સમજી શકશો.
- નીચે જણાવેલ પદ્ધતિઓના મુખ્ય લક્ષણો વર્ણવી શકશો.
 - Library of Congress Subject Headings. (LCSH)
 - Sears List of Subject Headings Chain Procedure (SLSH)
- વિષય નિર્દેશીકરણના હેતુ માટે ગ્રંથાલયમાં તેઓની પ્રયોગશીલતા સમજી શકશો.

14.1 પ્રસ્તાવના (Introduction)

સામાન્યતઃ પ્રલેખના બનાવવામાં આવતા સંલેખોને મુખ્યત્વે બે મુખ્ય વિભાગોમાં વહેંચી શકાય છે.

1. મુખ્ય સંલેખ (Main Entry) અને
2. પુરક કે વધારાના સંલેખો (Added Entries).

મુખ્ય સંલેખ અને પુરક સંલેખો માટે ઍંગલો-અમેરિકન કેટલોગિંગ રૂલ્સ, બીજી સુધારેલી આવૃત્તિ (AACR 2R) અને (Classified Catalogue Code (ccc) ક્લાસીફાઈડ કેટલોગ કોડ બંનેમાં અલગ વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

AACR. 2R મુજબ :

1. મુખ્ય સંલેખ
2. પૂરક સંલેખો
 1. વિષય શીર્ષક સંલેખ (Subject Headings Entry)
 2. ગ્રંથલક્ષી સંલેખ (Book Index Entries)
 1. સહકર્તા / સહ સમષ્ટિત કર્તા (Personal / Bodies)
 2. સહકારક (Collaborator)
 3. સંબંધિત કૃતિ (Related Work)

4. ગ્રંથનામ સંલેખ (Title Entry)
5. ગ્રંથમાળા સંલેખ (Series Entry)
6. પૃથક્કરણીય સંલેખ (Analytical)

3. સંદર્ભ સંલેખ (Reference Entry)

CCC મુજબ

1. મુખ્ય સંલેખ
2. પૂરક સંલેખો
 1. વિષયલક્ષી સંલેખ (Subject Entry)
 1. અંતર્વિષયથી સંલેખ (CRE)
 2. વર્ગનિર્દેશી સંલેખ (CIE)
 2. ગ્રંથલક્ષી સંલેખ (BIE)
 1. કર્તા સંલેખ
 2. સહકારક સંલેખ
 3. આખ્યા (ગ્રંથનામ)સંલેખ
 4. ગ્રંથમાળા સંલેખ
 5. પૃથક્કરણીય
 3. નામાંતર નિર્દેશી સંલેખ (CRIE)
 1. વૈકલ્પિક નામ સંલેખ
 2. પદ વૈવિધ્ય સંલેખ
 3. ઉપનામ—ખરું નામ સંલેખ
 4. ગ્રંથમાળા સંપાદક સંલેખ
 5. સજાતીય નામ સંલેખ

❖ ઍંગ્લો—અમેરિકન કેટલોગિંગ રૂલ્સ, સુ.આ. (AACR.2R) :

ઍંગ્લો—અમેરિકન કેટલોગિંગ રૂલ્સ, સુધારેલી બીજી આવૃત્તિ (1988)ની વિસ્તૃત ચર્ચા એકમ 12 માં કરવામાં આવી હોઈ અંત્રે તેનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવતું નથી.

વિશેષ ચર્ચા તો એ છે કે AACR—2R માં વિષયલક્ષી સંલેખ (Subject Entry) સિવાય બાકીના તમામ સંલેખોની રચના માટે વિશેષ નિયમો આપવામાં આવ્યા છે.

વિષયલક્ષી સંલેખોની રચના માટે AACR 2R માં કોઈ સિદ્ધાંત કે નિયમો આપવામાં આવ્યા નથી પરંતુ આ માટે Library of Congress Subject Headings (SLCH)નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. અર્થાત આ બાબતે AACR—2R પરાધીન છે.

❖ ક્લાસીફાઈડ કેટલોગ કોડ (CCC) :

ડો. એચ. આર. રંગનાથન નિર્મિત ક્લાસીફાઈડ કેટલોગ કોડ (Classified Catalogue Code) (CCC)ની વિસ્તૃત ચર્ચા એકમ 12માં કરવામાં આવી હોઈ અંત્રે તેનું પુનરાવર્તન કરવાની આવશ્યકતા નથી.

અહીં એ પણ નોંધવું આવશ્યક છે કે CCC એક માત્ર સૂચિનિયમાવલિ છે જે તેની સાથે જ વિષય મથાળાં રચવા માટેની જોગવાઈ આપે છે.

14.2 વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓ (Subject Indexing Systems)

ગ્રંથાલય સૂચિના મહત્વના કાર્યો પૈકીનું એક કાર્ય તે વિષયવસ્તુના પ્રદર્શન દ્વારા ગ્રંથાલયના પ્રલેખોનો ઉપયોગ કરાવવાની સુવિધા પૂરી પાડવી.

આપણે જાણીએ છીએ કે વર્ગીકૃત સૂચિમાં સંલેખોને બે વિભાગમાં વિભાજિત કરી ગોઠવવામાં આવે છે. 1. વર્ગીકૃત વિભાગ અને 2. વર્ણાનુક્રમ વિભાગ. વર્ગીકૃત વિભાગમાં સંલેખો ગ્રંથાલયે અપનાવેલ વર્ગીકરણ પદ્ધતિના વર્ગીક અનુસાર ગોઠવવામાં આવે છે જ્યારે વર્ણાનુક્રમ વિભાગમાં ગોઠવાયેલ શાબ્દિક વિષય મથાળા સંલેખો, ઉપભોક્તાને વર્ગીકૃત વિભાગ તરફ દોરી, વિષય અભિગમને સહજ અને સરળ બનાવે છે અર્થાત બીજા પગથીયે વિષયવસ્તુના અભિગમ સંતોષાય છે.

જ્યારે કોશાનુરૂપ (Dictionary) સૂચિમાં વિષય મથાળાના સંલેખો સીધા જ પ્રલેખોની માહિતી આપે છે.

14.2.1 જરૂરિયાતો અને હેતુઓ :

વિવિધ સમસ્યાઓને કારણે પ્રલેખો માટે જે વિષય મથાળાં બનાવવા પડે છે તે માટે પ્રમાણિત હેતુ અને જરૂરિયાત ઊભી થાય છે. જેમાંના કેટલાંક વિષય મથાળાંની ચર્ચા નીચે કરવામાં આવી છે.

- I. જો એક શબ્દ દ્વારા પ્રલેખોની આધાર સામગ્રી સરળતાપૂર્વક રજૂ કરી શકાય, તો વિષય મથાળું બનાવવામાં કોઈ મુશ્કેલી થશે નહિ. ઉદાહરણ તરીકે, શિક્ષણ, શાળાઓ, ઉદ્યોગો જેવા ખ્યાલો સાથે સંકળાયેલ પ્રલેખો. તેઓ જેમ છે તેમ તેઓને સરળતાથી રજૂ કરી શકાય પણ હંમેશા તેમ બનતું નથી. કેટલાક એકલા ખ્યાલો બહુવિધ— શાબ્દિક હોય છે જેમાં એક શબ્દ મુખ્ય હોય છે અને બીજા વિશેષણ હોય છે. મુખ્ય અને વિશેષણો સૂચવતા બે અને ત્રણ શબ્દોવાળા ખ્યાલો નીચે આપેલ છે.

Two Worded Concepts (બે શબ્દવાળા ખ્યાલો)	Focus (મુખ્ય)	Qualifier (S) (વિશેષણો)
Capital Punishment	Punishment	Capital
Information Retrieval	Retrieval	Information
Handicapped Children	Children	Handicapped
Electronic Industry	Industry	Electronic

Three Worded Concepts (ત્રણ શબ્દવાળા ખ્યાલો)	Focus (મુખ્ય)	Qualifier (S) (વિશેષણો)
Higher Secondary School	Schools	Higher Secondary
Internal Combustion Engines	Engines	Internal Combustion
Underwater Colour Photography	Photography	Underwater Colour
Powdered Skimmed Milk	Milk	Powdered Skimmed

આ કિસ્સાઓમાં ઉદભવેલ સમસ્યા વિષય મથાળાં તરીકે તેમને કેવી રીતે રજૂ કરવાની છે, તેઓ જે પદ્ધતિમાં છે, તેમજ રાખવા જોઈએ કે તેમનો ક્રમ ઉલટાવવો જોઈએ?

II. બીજી સમસ્યા બનાવતા વિષય મથાળાના સંદર્ભકીય સંબંધોમાં પ્રલેખોમાં ચર્ચાયેલ ખ્યાલોને રજૂ કરે છે, જે વધુ મહત્વની છે. તે ફક્ત તેઓના સંયોજનમાં છે કે દરેક ખ્યાલને ચોક્કસ પ્રલેખના સંદર્ભ સાથે કોઈ પણ અર્થ હોઈ શકે છે. ઉદાહરણ તરીકે –

Teaching Chemistry in higher secondary school using audio—visual aids.

અહીં ખ્યાલો છે : Teaching Chemistry, Higher Secondary Schools, Audio—Visual Aids.

આ ઉદાહરણમાં એક શબ્દ અને વિવિધ ખ્યાલો રજૂ કરતાં બહુવિધ શબ્દો છે. બધા ખ્યાલો સાથે મળીને પ્રલેખના ચોક્કસ વિષયને રજૂ કરે છે. અહીં દરેક ખ્યાલ તેને અર્થપૂર્ણ બનાવવા તેના સાચા સંદર્ભમાં મુક્યો હોવાથી શબ્દક્રમ કે અવતરણ કેમ ‘ syntactical order or syntax ‘ જેવી નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિમાં નોંધવામાં આવે છે. બીજા શબ્દોમાં તેઓની તેમની વાક્યરચના કે નિયમોનો સંદર્ભમાં સમજવામાં આવે છે.

આ પ્રકારના ઉદાહરણોમાં સમસ્યા, ખ્યાલોના નિક્ષિત અવતરણ ક્રમનો અને જો વાચકનો અભિગમ પસંદ કરેલથી અલગ હોય ત્યારે શું કરવું જોઈએ. તે છે આર્થિક અને અન્ય કારણો માટે બધા પદોમાં ઉપયોગી મુદ્દાઓ પુરા પાડવા શક્ય નથી.

III. છતાં, બીજી સમસ્યા અન્ય ખ્યાલો સાથે ખ્યાલોને આંતરિક સંબંધ છે. ઉદાહરણ તરીકે, શિક્ષણ એ શીખવું, બુદ્ધિમત્તા/સમાવવું કે આત્મસાત કરવું, વિદ્યાર્થી અને ઘણા અન્ય સમાન ખ્યાલો સાથે સંબંધિત છે. જો ઉપભોક્તા શિક્ષણમાં રસ ધરાવે તો ઉપભોક્તાને કેટલાક ઉચિત હોય તેવા અન્ય અર્થ શીખવું, બુદ્ધિમત્તા સાથે સંબંધ ધરાવતા પ્રલેખો ગ્રંથાલયમાં હોય છે. આ પ્રકારનો સંબંધ નિર્દેશીકરણ મહત્તામાં શાબ્દિક અર્થબોધ સંબંધ તરીકે નોંધવામાં આવે છે. પ્રશ્ન એ છે કે વિષય નિર્દેશીકરણમાં આવા સંબંધોની કાળજી કેવી રીતે રાખી શકાય? આ દૃષ્ટિકોણ આગળના એકમમાં ચર્ચવામાં આવ્યો છે. ઉપયોગમાં વાચકને મદદરૂપ બનવું.

ટૂંકમાં સૂચિત વિષય મથાળા માટેની પ્રમાણિત પ્રક્રિયાઓ અને નિયમો વર્ણવવાનો મુખ્ય હેતુ આ મુજબ છે:

- o સૂચિત વિષય મથાળા માટે વિષય સૂચિ બનાવનાર અને નિર્દેશીકરણ કરનાર દ્વારા વપરાયેલ પ્રમાણિત પદ્ધતિ જણાવવી.
- o વાક્યરચના (Syntactic) અને શાબ્દિક (Semantic) સંબંધો દર્શાવવા માટે આપેલ નિયમો અને પ્રક્રિયાઓ પ્રમાણે અને પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ વાપરીને વિષય સંલેખકોની પસંદગી અને પદ્ધતિમાં સુમેળ સાધવો.
- o આવા અભિગમોના વિવિધ માર્ગો દ્વારા ગ્રંથાલય સૂચિમાંથી કોઈ પણ ઈચ્છનીય પ્રલેખોના ઉપયોગમાં વાચકને મદદરૂપ બનવું.
- o વિષય નોંધની મહત્તમ સંખ્યા નક્કી કરવા અને તેની સૂચિકરણનો જથ્થો અને કિંમત નક્કી કરવી.

ટૂંકમાં મુખ્ય હેતુ યોગ્ય અને સાનુકૂળ વિષય અભિગમ દ્વારા શ્રેષ્ઠ કિંમત ગ્રંથાલય સૂચિના ઉપભોક્તાને વધુમાં વધુ મદદ પૂરી પાડવી તે છે.

વિષય મથાળાં પદ્ધતિઓ વિશિષ્ટ માર્ગદર્શન ગ્રહિત સિદ્ધાંતના આધાર પર ઉપર જણાવેલ જુદી જુદી સમસ્યાઓ સાથે ચોક્કસ માર્ગદર્શન પૂરું પાડે છે.

14.2.2 વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિનું નિયમન કરતા ઘટકો :

વિષય મથાળાં પદ્ધતિઓ પર નિયમન ધરાવતાં ઘણા ઘટકો છે. તેમાં થોડા વધુ મહત્વના ઘટકો આ મુજબ છે :

- તેઓના ચોક્કસ વિષય રજૂ કરતાં ચાવીરૂપ શબ્દોની પસંદગી માટે પ્રલેખોનું સામગ્રી વિશ્લેષણ.
- વર્ણવેલ નિયમો અને ગૃહિત સિદ્ધાંત પ્રમાણે તાર્કિક ક્રમમાં પસંદ કરેલ ચાવીરૂપ શબ્દો રૂપાંતરિત કરવા.
- પ્રમાણિત સ્વરૂપમાં મુખ્ય અને ઉમરેલ નોંધો સ્થાપવી.
- સૂચી કે નિર્દેશીકરણ ફાઇલ દ્વારા ગ્રંથાલયમાં ઉપલબ્ધ જેમ વધુ ઉચિત પ્રલેખો હોય તેમ મેળવી વિષય ખ્યાલોના આડ-સંદર્ભો પુરા પાડવા.

નોંધોની ગોઠવણી :

પ્રલેખોનું વસ્તુ વિશ્લેષણ નિર્દેશીકરણની કોઈપણ તકનીકથી સંપૂર્ણપણે સ્વતંત્ર છે. આ પ્રક્રિયામાં જરૂરી આવડતોમાં કરેલ વિષય નિર્દેશીકરણ ઉપર નિર્દેશીકરણ કરનારનું વિષય પૂર્વે ઈતિહાસ અને પ્રલેખોની વિચારસામગ્રી રજૂ કરતાં યોગ્ય ચાવીરૂપ શબ્દો ઓળખવાના હેતુ માટે યોગ્ય રીતે ઝડપી પ્રલેખો વાંચવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

પ્રલેખો શાના વિશે છે. તે જાણવા પ્રલેખો પોતાનામાં ઉપલબ્ધ કેટલાંક મુદ્દાઓ આ મુજબ છે: જો કોઈ મથાળા અંગે પેટા-મથાળા હોય તો તે પ્રકારની યાદી પ્રમાણે, બધી વિગતો સાથેના સામગ્રી પાનાંઓ, આમુખ, પ્રસ્તાવના, લખાણ પર સમગ્ર રીતે ઉડતી નજર ફેરવવી અને નિર્દેશિકા તૈયાર કરવી. કેટલીક વાર કોષ્ટકોમાં વર્ણનાત્મક લખાણ, આકૃતિ વગેરે પુસ્તકો ઉપયોગી માહિતી પૂરી પાડે છે. વધારામાં આ બધી જ માહિતી, શબ્દકોશ, વિશ્વકોશો, માહિતી કૃતિકાઓ, માર્ગદર્શિકાઓ વગેરે વિષય જાણવા માટે ઉપયોગી અને સલાહ આપનાર સ્ત્રોત તરીકે મદદરૂપ બને છે. તે વિષય શાખા-પ્રશાખાઓના વિભાજન અને તેના મહત્વને જાણવા માટે વિષય નિષ્ણાતોની સલાહ લેવાના પ્રસંગો પણ જરૂરી છે.

ઉપર જણાવેલ ઘટકો સિવાયના માટે નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓ સામાન્ય રીતે જરૂરી માર્ગદર્શિક નિયમો અને પ્રક્રિયાઓ, ગ્રહિત સિદ્ધાંતો વગેરે દ્વારા ઉપભોક્તાઓને ટેકો આપવો. જે ઘડનારનો સંપર્ક અને તત્વજ્ઞાનીય અભિગમ સમજાવે છે. નિર્દેશીકરણ કરનાર દ્વારા આ બધાની સમજૂતી અને ઉચિત ઉપયોગ, યોગ્ય રીતે, સારી ગુણવત્તાવાળી, વિષય નિર્દેશિકાને સક્ષમ રીતે રજૂઆત કરે છે.

14.2.3 વિષય નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ અને તેના મુખ્ય લક્ષણો :

ઘણા વિષય, નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ, ભૂતકાળના સેંકડો વર્ષોમાં રચવામાં અને વિકસાવવામાં આવ્યાં છે, જેમાંના ઘણા સમગ્ર વિશ્વના ગ્રંથાલયો અને અન્ય સંદર્ભસૂચિ પ્રકાશનોમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે. આપણે તેમને નીચેના ચાર પ્રકારમાં વર્ગીકૃત કરી શકીએ.

- A. અધિકાર યાદીઓ (Authority List) આધારિત વિષય નિર્દેશિકા નમૂનાઓ, જેમ કે, Library of Congress Subject Headings (LCSH), Sears List of Subject Headings (SLSH) વગેરે.
- B. પૂર્વ - સંકલિત નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ જેમ કે, Chain procedure, PRECIS, COMPASS, POPSI વગેરે.
- C. પ્રશ્નાત્ત-સંકલિત નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ જેમ કે, Uniterm Indexing.
- D. ચાવીરૂપ શબ્દો આધારિત નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ જેમ કે, KWIC, KWAC, KWOC વગેરે.

આપણે LCSH અને SLSH જેવી અધિકૃત યાદી આધારિત વિષય નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ તેઓની પૂર્વભૂમિકા વર્ણવેલ સિદ્ધાંતો અને ગ્રહિત સિદ્ધાંતો સાથે રહેલા વિષય મથાળાના સ્વરૂપો, નોંધ સ્વરૂપો, આડ સંદર્ભો, ફાઈલનો ક્રમ, પ્રમાણિત શબ્દભંડોળનો ઉપયોગ, તેનું નવીનીકરણ, ફાયદાઓ અને મર્યાદાઓનો અભ્યાસ કરીશું. વિભાગ 16.3 અને 16.4 LCSH અને SearsList નો અભ્યાસ કરતી વખતે સંદર્ભ માટે યાદી હાથવગી રાખવી ઉપયોગી રહેશે. આપણે Chain Procedure, PRECIS, POPSI, Uniterm અને Keyword Indexing જેવા વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓના આધારો અને સિદ્ધાંતોની ટૂંકમાં ચર્ચા કરીશું.

14.3 લાયબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ (Library of Congress Subject Headings)

14.3.1 પૂર્વ ભૂમિકા :

લાયબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ, અંગ્રેજી ભાષાની સર્વાધિક સ્વીકાર્ય અને પૂર્ણ નિયંત્રિત વિષય મથાળાની યાદી છે. જે અમેરિકા અને કેનેડાની સાથે વિશ્વના ઘણા દેશોના વિશ્વવિદ્યાલયો, મહાવિદ્યાલયો અને સાર્વજનિક ગ્રંથાલયોમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. આ અમેરિકાના રાષ્ટ્રીય ગ્રંથાલય લાયબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસની કાયદેસર વિષય મથાળાની યાદી છે. તેનું સંકલન કાર્ય 1897 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. 1909 માં લાયબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસ વિષય મથાળાની યાદીને ખંડોમાં પ્રકાશિત કરવાનો પ્રારંભ કર્યો. 1914માં સંપૂર્ણ વિષયસૂચિ બે ખંડોમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવી. જેમાં જ્ઞાન વિશ્વના તમામ ક્ષેત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો.

વર્તમાનમાં તેની 12મી આવૃત્તિ (1989) પ્રચલનમાં છે. Library of Congressની સૂચિકરણ માહિતી Machine Readable Catalogue (MARC) કાર્યક્રમ સાથે ધ્યાનપૂર્વક રીતે રજૂ થઈ છે. LCSH આજે ચાર સ્વરૂપમાં ઉપલબ્ધ છે. 1. મુદ્રિત, 2. માઈક્રોફિશ 3. સી. ડી. રોમ 4. LC Internal Mode Locis. loc. gov. દ્વારા અઠવાડિક ઉમેરેલ વસ્તુની યાદીઓ તરીકે પણ ઉપલબ્ધ છે. આમ, આ વિષય મથાળાઓની યાદી સતત અનુભવે રાખવામાં આવે છે.

યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની બહાર LCSH સીધી રીતે કા તો અનુવાદ કરવામાં આવે છે, અથવા આધાર તરીકે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. વિશેષમાં Subject Guide 70 Books in Print અને Publishes Weekly માટે LCSHનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

14.3.2 વિષયસૂચિનું માળખું :

LCSH માં વિષય મથાળાનું વ્યવસ્થાપન પારંપારિક રીતે અનુસાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં બે પ્રકારના અક્ષરોનો પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો છે. મોટા અક્ષરો મથાળું દર્શાવે છે. જ્યારે નાના અક્ષરો મથાળા ના પર્યાયવાચી શબ્દો માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલ છે.

આ વિષયસૂચી ને વ્યાપક બનાવવા માટે ત્રણ પ્રકારના વિષય મથાળાઓ આપવામાં આવ્યા જેમાં અક્ષરોના આકાર અને મુદ્રણમાં અંતર છે.

1. જે મથાળાં કે શીર્ષકોને જોવા માટે નિર્દેશ કરવામાં આવેલ છે તેને 'See also' થી દર્શાવવામાં આવ્યા છે.
2. શીર્ષક જેનાથી સંદર્ભિક જોવા માટે 'See' થી દર્શાવવામાં આવેલ છે.
3. શીર્ષક કે જેના માટે અન્ય શીર્ષક જુઓ માટે 'See' થી દર્શાવવામાં આવેલ છે.

ઉદાહરણ તરીકે :

Education and Crime (HV6166)

SA Education of Prisoner's Illiteracy

X Crime and Education

XX Crime and Criminals

Crime Preservation

Delinquents Illiteracy

આ સૂચિમાં વ્યક્તિગત, પારિવારિક તથા સમશિષ્ટ સંસ્થાઓના નામોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.

એક શબ્દ મથાળું :

એક વિષય કે વિષયાંગ સાથે સંબંધિત પ્રલેખોને એક શબ્દ દ્વારા રજૂ કરી શકાય છે. એક શબ્દ મથાળું સામાન્ય રીતે ઉદ્દેશો, વસ્તુઓ, વ્યક્તિઓ કે ખ્યાલો રજૂ કરતાં નામ છે.

ઉદાહરણ : Viscosity Dogs Schools
Disease Advertising Gandhi
Poor Hardness Railways

જો કે તેમાં બે સમસ્યાઓ વારંવાર જોવા મળે છે.

- (a) સમાનાર્થી જોડણીવાળા શબ્દો જુદાં પાડવા અને
(b) એકવચન કે બહુવચન સ્વરૂપમાં રજૂ કરાયેલ શબ્દો.

સમાનાર્થી શબ્દો લઘુ કોશમાં કાર્યક્ષેત્ર દ્વારા જુદાં પાડવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : Tank (Military)
Tank (Water)

એકવચન અને બહુવચન સ્વરૂપો :

ઉદાહરણ : Intelligence Students
Palm Palms
Peach Essays

શબ્દસમૂહ મથાળાં :

જ્યારે એક શબ્દ દ્વારા વિષય યોગ્ય રીતે અભિવ્યક્ત કરી શકાય નહિ ત્યારે શબ્દસમૂહનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

(A) વિશેષણયુક્ત શબ્દસમૂહ મથાળાંઓ :

આ વિશેષણ યુક્ત ફેરફાર કે ગુણ આરોપણ કરનાર પદ (નામ) અથવા નામ શબ્દસમૂહમાં રહેલા શબ્દસમૂહ મથાળાંના ખૂબ સામાન્ય પ્રકારો છે. બે શબ્દોના મથાળાંમાં એક ખાલી રજૂઆત કરતી વખતે એક શબ્દ મુખ્ય વિચાર છે અને બીજો શબ્દ મુખ્ય વિચારને માન્યતા આપે છે.

ઉદાહરણ : Artificial Intelligence જ્યાં બીજો શબ્દ Intelligence મુખ્ય વિચાર છે Artificial વિશેષણ Intelligence નામને લાયક બનાવે છે.

LCSH માં લક્ષણ તરીકે માન્યતા આપનાર /લાયક બનાવનારા વિવિધ પ્રકારો છે. જેવાં કે Common adjective; Ethnic, National adjective, Common noun; Proper noun વગેરે.

કેટલાંક ઉદાહરણ :

Types	Focal Idea	Qualifier
1 Common adjective e.g. Local Taxation	Taxation	Local
2 Ethnic, National or Geographical adjective e.g. Tribal Medicine	Medicine	Tribal
3 Present or Past Participle e.g. Packed food	Food	Packed
4 Common Noun in the Possessive case e.g. Raman's Spectroscopy	Spectroscopy	Raman's
5 Common Noun e.g. Ocean Currents	Currents	Ocean
6 Proper noun e.g. Nepal Pine	Pine	Nepal

ત્રણ શબ્દવાળા વિષય મથાળાં જેમ કે Higher Education Institution

જેમાં : Institutions એ મુખ્ય વિચાર છે.

Education એ લાયક બનાવનાર પદ છે.

Higher એ Education ને લાયક બનાવે છે.

LCSHની વર્તમાન નીતિ, ભાષા, રાષ્ટ્રીયતા અથવા મૂલ્યવાળા વિશેષણો સાથે મથાળાંઓ સમયગાળા દ્વારા લાયક મથાળાંઓ, કલાત્મક કે સંગીતમય શૈલી દ્વારા લાયક મથાળાંઓ, ભૌગોલિક લક્ષણ ધરાવતાં નામો સિવાય મથાળાંઓ માટે કુદરતી, સ્વાભાવિક શબ્દક્રમ વાપરે છે.

Examples : Songs, Gujarati Art, Indian

શરૂઆતમાં આંતરિક સ્થિતિમાં વર્ગના નામ લેવા માટે પણ મથાળાંઓ મુકવામાં આવે છે.

Examples : Love, Material, Maps, Statistical

(B) સંયોજક શબ્દસમૂહ મથાળાં :

'and' પદ વડે જોડાયેલાં શબ્દસમૂહ

Examples : Bolts and nuts

Open and Close Shelves

(C) પૂર્વસ્થાનીય શબ્દસમૂહ મથાળાં :

આ મથાળાંઓ નામયોગી અવયવ દ્વારા બે કે તેથી વધુ નામો, નામ શબ્દસમૂહો અથવા બંને લાયક બનાવનારની સાથે અથવા તેના સિવાય હોય છે.

Examples : Children in Motion Pictures Photograph of Birds

Board of trade

જટિલ અને મિશ્રિત માથાળા : પ્રલેખમાં જ્યારે બે વિષયો વચ્ચે સંબંધ હોય તો તે સંયુક્ત શાબ્દિક મથાળું છે. જ્યારે વિષયના અંતે પક્ષીય સંબંધ સ્પષ્ટ કરતાં હોય તે જટિલ શાબ્દિક મથાળું છે.

સંયુક્ત વિષય : Libraries and Schools

જટિલ વિષય : Effect of Music on Planets

પેટા વિભાગો : LCSH માં સામાન્યત પેટાવિભાગોની ચાર કક્ષાઓ જોવા મળે છે.

(A) મુખકીય પેટા વિભાગો Tropical Subdivisions

Examples : Corn –Harvesting Women – Employment

(B) સ્વરૂપ પેટા વિભાગો (Form Subdivisions)

Examples : Gardens – Dictionaries

India – History – Periodicals

(C) કાળક્રમીય પેટા વિભાગો (Chronological)

Examples : Indian–History– 20thCentury

Gujarati Literature 20th

Century–Periodicals

(D) ભૌગોલિક પેટા વિભાગો (Geographical)

Examples : Music–France–Paris

Public Library–Gujarat

(E) મુખ્ય તરતા પેટા વિભાગો (Free–floating)

આ પેટા વિભાગો મથાળાંની વિશાળ સંખ્યાને લાગુ કરવામાં આવે છે. આ પેટા વિભાગોની યાદી Subject Cataloguing Manual : Subject Headings માં જોવા મળે છે.

Examples : Abstract

Lighting

Software

દરેક પેટા વિભાગનો યોગ્ય સ્થાને ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જેમ કે પેટા વિભાગ Lighting મુખ્ય મથાળાંઓ Vehicles, Building વગેરે સાથે જ ઉપયોગમાં લેવાય છે.

Actors – Political activities Birth control–Religious a spectrs–Budhis

14.3.3 નોંધનું સ્વરૂપ (Entry Format) :

LCSH ના વિષય મથાળા અને આડ સંદર્ભો શબ્દોની વિવિધતા માટે પૂરતા છે.

(A) અલ્પવિરામ (Common)

Maps, Statistical

(B) રેખા (Dash)

India–History

.....
.....
.....
.....

14.3.4 આડ સંદર્ભો :

આડ સંદર્ભનો હેતુ છે 1. ઉપભોક્તાને તેના શોધ શબ્દમાંથી માન્ય મથાળાંઓ માટે માર્ગદર્શન આપવું તથા 2. સંબંધિત મથાળાંઓને સાંકળવા 1988 માં LCSHની 11મી આવૃત્તિ સાથે શબ્દસમૂહ કોંસની માન્ય પ્રણાલિકાઓ BT, NT, RT, UF, USE અને SA દ્વારા 'See' અને 'See also' સંદર્ભો અને સંપૂર્તિકારક 'X' અને 'XX' ને બદલે લેવામાં આવેલ છે. સમાન સંબંધ (Use References)

Use References બિનઅગત્યના કે શબ્દમાંથી મુખ્ય કે ઈચ્છનીય મથાળું બનાવવામાં આવે છે. Use સંદર્ભ સમાનાર્થીઓ વિવિધ શબ્દરચનાઓ, અભિવ્યક્તિના વિવિધ સ્વરૂપો મથાળાંઓના વૈકલ્પિક બંધારણ અને મથાળાંઓના આગળના સ્વરૂપોમાંથી બનાવવામાં આવે છે. નોંધાયેલ મથાળા નીચે શબ્દની આગળ સંજ્ઞા UF (Used For) વાપરવામાં આવતી નથી.

સંજ્ઞા USE અને UF કાર્યો એકબીજાના પુરક તરીકે છે.

Automobiles Cars (Automobiles)

UF Cars (Automobiles) USE Automobiles

USE સંદર્ભના ઉદાહરણ નીચે દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

(A) વિવિધ શબ્દરચનાઓ :

Airplanes Airplanes

UF Airplanes USE Airplanes

(B) મથાળાંના અગાઉના સ્વરૂપો :

Online Catalogue

UF Catalogue, Online (Former Heading)

Catalogue, Online

USE online Catalogue

(C) સંક્ષેપો અને આદ્યક્ષરો :

MARC System

UF Machine – readable Catalogue System

Machine – readable Catalogue System

USE MARC System

(D) મથાળાં તરીકે ઉપયોગમાં ન લેવાતા વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો :

Literacy Illiteracy

UF Illiteracy USE Literacy

(E) મથાળાંનું વૈકલ્પિક બંધારણ :

Hymns, English English hymns

UF English hymns USE hymns, English

Use references ક્રમિક હોદ્દાવાળી શ્રેણી માટે જરૂરી વિસ્તૃત શબ્દ તરીકે જો તેઓ સમાન શબ્દ સાથે શરુ થાય તો વારંવાર કરવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે,

Exterior Lighting

BT Lighting

ના બદલે આપવામાં આવે છે.

Exterior Lighting

UF Lighting Exterior

ક્રમિક હોદ્દાવાળી શ્રેણીબદ્ધ સંબંધ BT અને NT સંદર્ભો :

વિષય મથાળાં હવે Broader Topic (BT) અને Narrower (NT) તરીકે અભિવ્યક્તિ થતા વિરોધી —સંદર્ભો દ્વારા થતા અન્ય વિષય મથાળાંઓને સાંકળવામાં આવે છે. BT અને NT સંદર્ભો દ્વારા જોડાયેલાં મથાળાં બધા પારસ્પરિક વપરાતા માન્ય મથાળાંઓ અને જોડાણો છે. BT તરીકે જોવા મળતા મથાળાં NT તરીકે વિરોધ સંબંધ દ્વારા મેળવવામાં આવે છે.

Vehicles

Transportation

BT Transportation

NT Vehicles

NT Motor Vehicles

Motor Vehicles

BT Vehicles

મથાળું સામાન્ય રીતે ‘See also ‘ સંદર્ભના અર્થ દ્વારા વિષય મથાળાં ક્રમિક હોદ્દાવાળી શ્રેણીમાં તેની તરત પછી સંકળાયેલ છે. ક્રમિક હોદ્દાવાળી શ્રેણીબદ્ધ સંદર્ભોને બનાવવા એવા પદ્ધતિસરના મથાળાં શોધવાની ક્ષમતા સર્જે છે. જે યોગ્ય રીતે જાણી ને લેવાયેલ મથાળાં કરતા વધુ ચોક્કસ કે વધુ સામાન્ય છે. BT અને NT સૂચિમાં યોગ્ય રીતે ‘ See also form’ અને ‘see also’ સંદર્ભોમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે છે. જે નીચેના ઉદાહરણોમાં જોવા મળે છે:

Transportation

Vehicles

See also

also

Vehicles

Motor Vehicles

સુસંગત સંબંધ (RT Reference) :

સંગઠિત સંબંધ મથાળાં સાથે સંકળાયેલ એવા RT (Related term) દ્વારા અભિવ્યક્તિ કરવામાં આવે છે. જે ખ્યાલમાં સંબંધિત કરવામાં આવે છે પણ ક્રમિક હોદ્દાવાળી શ્રેણીબદ્ધ કે સમાન અર્થમાં નથી. RT Reference બંને શબ્દોમાં સંકળાયેલ પુરા પાડવામાં આવે છે. આવા સંદર્ભો સામાન્ય રીતે જણાવેલ પ્રકાર માટે બનાવવામાં આવે છે.

(i) એવા અર્થ સાથેનું મથાળું જે કેટલાંક પ્રમાણમાં ઢંકાયેલ છે :

Aliens

RT

Citizenship

Immigrants

Naturalization

(ii) નિયમો અને અભ્યાસ કરેલ ઉદ્દેશ્યો દર્શાવતું મથાળું :

Ornithology

Birds

RT Birds

RT Ornithology

(iii) વ્યક્તિનો અને તેઓના પ્રયત્નના વિસ્તાર દર્શાવતું મથાળું :

Physicians

Medicine

RT Medicine

RT Physicians

નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે સૂચિમાં “ See also “ સ્વરૂપમાં અનુવાદ કરેલ RT સંદર્ભો છે.

Citizenship Aliens Immigrants Aliens Naturalization Aliens

See also See also See also see See also See also

Aliens Citizenship Aliens Immigrants Aliens Naturalization

સામાન્ય સંદર્ભો :

સામાન્ય સંદર્ભ સંજ્ઞા “SA” (see also) દ્વારા રજૂ થયેલ Blanket (ખાલી) સંદર્ભ છે. જે ચોક્કસ વ્યક્તિના મથાળાના બદલે એક મથાળાની મથાળાઓના સમગ્ર જૂથને નોંધે છે. સંજ્ઞા “SA” સૂચિમાં “see also” સંદર્ભમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : Wood working industries

SA names of specific industries

e.g. Furniture industry and trade.

સામાન્ય સંદર્ભો સર્વસામાન્ય મથાળામાંથી મથાળાં ના જુથમાં પણ બનાવવામાં આવે છે.— બધા સમાન શબ્દ સાથે શરૂ કરવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : Chemistry

SA headings beginning with the word chemical

બીજા સામાન્ય સંદર્ભો પણ પેટા વિભાગમાં હોય છે.

ઉદાહરણ : Economic History

SA subdivisions economic under names of countries, cities,, etc.

ઉદાહરણ : Access Control

Use Subdivisions Access control under types of archives, records, computer, computer networks, and statistical and data gathering services, e.g. Computers
Access control : Psychiatric records— Access control

14.3.5 પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ (Standard Vocabulary) :

LCSH Library of Congress અધિકૃત યાદી હોવાથી તે ફક્ત LC ના પ્રમાણિત શબ્દભંડોળને સત્તા આપતી નથી, પણ બદલાતી જરૂરિયાતો અને ઉપયોગો પ્રમાણે તેની ઉપયોગિતા, નિયમિત સુધારા વધારાની યાદી જોવી, સુધારેલ મથાળાંઓ વગેરે ઉપયોગ માટે સૂચનાઓ સાથે મથાળાઓ અને પેટા વિભાગોની સમાવેલ યાદીઓનો વિસ્તૃત પરિચય ધરાવે છે. તમારે LCSH ની પ્રસ્તાવના વાંચવી જોઈએ જે તમને યાદીની સમજૂતી આપશે. LCSH વપરાયેલ કેટલીક સહાય જાણકારી સાથે કહેવામાં આવે છે. આમાંના ઘણા મહત્વના ફેરફારો 1996માં ‘ Subject Cataloguing Manual : Subject Headings ‘ પ્રકાશિત થયેલ પાંચ સેવાઓ નવા અને પરિવર્તન મથાળાઓ વિશે માહિતી પૂરી પડે છે. પહેલું Computer tape distribution service વિષય અધિકૃત નોંધોની મુખ્ય ડેટાબેઝ ફાઈલની પુરવણીમાં અઠવાડિક આધાર પર USMARC સ્વરૂપમાં વિષય મથાળું મોકલે છે. બીજું LC નવા અને પરિવર્તન વિષય મથાળાંની વર્ગ સંખ્યાઓ, સંદર્ભો અને કાર્યક્ષેત્રની મર્યાદા નોંધો વિશેની માહિતીનો આધુનિક સમય પ્રમાણેનો સ્ત્રોત છે. ત્રીજું દરેક LCSH ની ત્રિમાસિકની નવી આવૃત્તિની અવેજીરૂપ Microfiche માં ત્રિમાસિક LCSH પૂરું પાડે છે. ચોથું સંપૂર્ણ વિષય અધિકૃત ફાઈલ ‘Classification’ ના શીર્ષક નીચે CD-ROM ઉપર LC વર્ગીકરણ સાથે વર્ષમાં ચાર વખત વહેંચવામાં આવે છે. પાંચમું “ Cataloguing service bulletin “ પસંદ કરેલ નવું પરિવર્તિત અને રદ કરેલ મથાળું આપે છે.

વિષયોની વિસ્તૃત વિવિધતામાં વિષય મથાળાંની શ્રેણી સાથે LCSH બિનવિવાદિત સત્તાતંત્ર (Undersputed authority) વિષય મથાળાંઓ વિશેની માહિતી આપતું સાધન છે.

14.3.6 ફાઈલિંગ ક્રમ :

વિષય મથાળાંઓની LCSH ની મૂળભૂત ગોઠવણી શબ્દશઃ છે. સંખ્યાઓ એરેબીક અને રોમન અંકોમાં અભિવ્યક્તિ કરવામાં આવે છે, તે વર્ણાનુક્રમિક લક્ષણો આવે અને ઉતરોત્તર સંખ્યાકીય મુલ્યમાં ગોઠવવામાં આવે તે રીતે ગોઠવવાના છે. આંતરિક વિરામો વિના શબ્દનું ટૂંકું રૂપ, ટૂંકાક્ષરો (Acronyms) અને શરૂઆત એક સમગ્ર શબ્દ તરીકે મુકવામાં આવે છે. વિરામો દ્વારા અલગ પાડેલ શરૂઆત અલગ શબ્દ તરીકે રજૂ કરવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : 4 –H clubs

35 mm cameras

A–5 rocket

A3D bomber

ACI test

Alaska

LC વિષય મથાળાઓ જે એક કે વધારે રેખાઓ દ્વારા આગળ આપેલ ગૌણ ઘટકો ધરાવે છે, જે નીચે આપેલ છે.

United States – Foreign Relations – 20th Century

United States – Foreign Relations – 1945

United States – Foreign Relations – Executive agreements

United States – Foreign Relations – Iran

United States – Foreign Relations – Latin America

આંતરિક લાયક બનાવનારને પહેલા ફાઈલ કરવું, રેખા દ્વારા બધા પેટા વિભાગો ઓળખવા જે અલ્પવિરામ દ્વારા ચિહ્નકૃત કરવામાં આવે છે. તેમાં આંતરિક લાયક બનાવવા ગોળ કોંસમાં લાયક બનાવનારની પહેલા ફાઈલ કરાય છે. આવતાં દરેક શબ્દસમૂહના છેલ્લા જે પ્રાથમિક શબ્દ સાથે શરૂ થાય છે.

ઉદાહરણ : Children

Children – Attitudes

Children – Growth

Children – Adopted

Children – Maori

Children (International law)

Children (Roman law)

Children and Animal

Children in Literature

Children of Working Mothers

14.3.7 ગુણો અને મર્યાદાઓ :

LCSH નો મજબૂત દૃષ્ટિકોણ એ છે કે તે વિશ્વના રાષ્ટ્રીય ગ્રંથાલયોના સૌથી વધુ ધનાઢ્ય ગ્રંથાલયોમાંનું એક એવા રાષ્ટ્રીય ગ્રંથાલય દ્વારા બનાવાયેલ છે અને વિષય મથાળાને રજૂ કરે છે. લાઈબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસનું વહીવટી અને વ્યવસ્થાતંત્ર તે LCSH માટે ગ્રંથાલય વિકાસના લગભગ બધા દૃષ્ટિકોણમાં વિવાદાસ્પદ નેતૃત્વ તરીકે બહાર લાવવા શક્ય બનાવે છે. આ એકમમાં અગાઉ જણાવ્યા પ્રમાણે LCSH ઘણી પ્રકાશિત સંદર્ભ સૂચિઓમાં નિર્દેશીકરણ શબ્દભંડોળ તરીકે પણ વાપરવામાં આવે છે. છાપેલ સ્વરૂપની આવૃત્તિમાં હવે LCSH સુધારેલ ત્રિમાસિક microfiche ઉપર, સુધારેલ ત્રિમાસિક CD— Rom ઉપર અને LC ઈન્ટરનેટ નોડ દ્વારા ઓનલાઈન ઉપલબ્ધ છે. LCSH દ્વારા ઘણી સંદર્ભસૂચિ ઉપયોગિતાઓ શોધવા છૂટ આપે છે. Research Libraries International અને Network ની વિષયના ઉપયોગ સાથે ઓનલાઈન સૂચિ ભાગના ગ્રંથાલયો LCSH વાપરે છે.

આ બધી ખૂબીઓ અને પ્રતિષ્ઠા સાથે Library of Congress હજુ તેની વિષય સૂચીકરણ પદ્ધતિઓ માટે નિયમોના વિદ્વાનો પ્રકાશિત કરવાના છે. યોગ્ય સૈદ્ધાંતિક પાયા વિના, તે ઉપયોગમાં લેવા માટે થોડું મુશ્કેલરૂપ બનતું વિશાળકાય સાધન છે. પદ્ધતિ પર ભાર આપતા નિયમો, મહાવરા અને પ્રથારૂપ વિદ્વાનોમાંથી યોગ્ય રીતે ઉપયોગમાં લેવાવા જોઈએ.

LCSH ની તેની કાલગ્રસ્ત પરિભાષા, અતાર્કિક વાક્યરચના અને ચોક્કસ વિષય સુધારણા માટે બિનકાર્યક્ષમ, અણઆવડતની તેની મર્યાદા માટે આલોચના કરવામાં આવે છે. તે ફક્ત વ્યાપક વિસ્તારવાળા પ્રલેખો માટેની વિષય સૂચીકરણ જરૂરિયાતો સાથે જોડાય છે. તે સૂચિ તરીકે ઉપયોગ થતો હોવાથી નિર્દેશિકા સુક્ષ્મપ્રલેખોને વિસ્તારી શકાતી નથી.

આ બધી મર્યાદાઓની સભાનતા, LC ની વિષય મથાળાં યાદીને અદ્યતન બનાવવા અને બહાર પડતા સાધનોને પદ્ધતિસર બનાવવા વધુ હેતુપૂર્ણ ફાળો આપે છે. હાલમાં, તેના ઘણા નવા લક્ષણો આ દિશામાં પુનઃ રજૂ થયેલ પગલાંઓનો પરિચય આપે છે. જાણવા યોગ્ય ભવિષ્ય માટે, LCSH ગ્રંથાલય સંગ્રહના વિષય ઉપયોગ માટે તેના ચૈતન્ય અને ધ્યાનાકર્ષકતાને જાળવી રાખવાના દરેક પુરાવા આપે છે.

14.4 સીયર્સ લિસ્ટ ઓફ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ (Sears List of Subjects Headings)

14.4.1 પૂર્વ ઇતિહાસ :

મિની અર્લ સીયર્સ (Minnie Earl Sears)ના સંપાદન સાથે વિષય મથાળાંની સૂચિની પ્રથમ આવૃત્તિ 1923 માં ‘ List of Subject Headings for Small Libraries નામે પ્રકાશિત થઈ હતી. ત્યારબાદ 1950 માં તેની 6 ઠી આવૃત્તિ તેનું નામ Sears List of Subject Headings (SLSH) કરવામાં આવ્યું. જે Library of Congress : Subject Headings નું ટૂંકાવેલ રૂપાંતર છે.

છેલ્લા 9 દાયકાથી સીયર્સ લિસ્ટ ઓફ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ અંગ્રેજી ભાષી નાના અને મધ્યમ કદના ગ્રંથાલયોમાં વિષય સૂચીકરણ માટેના સાધન તરીકે અત્યંત સુપરિચિત છે. નિયત સમયાંતરે તેની પ્રગટ થતી આવૃત્તિઓ આ વિષયસૂચિને સતત અદ્યતન રાખે છે.

આ સૂચિની 19 મી આવૃત્તિ Joseph Miller અને Barbara A. Bristow ના સંપાદન નીચે 2007 માં પ્રકાશિત થઈ છે. 1992 થી તેઓ તેના સંપાદક રહ્યાં છે.

આ વિષય સૂચિમાં વર્ગીક (Class Number) Abridge Dewey Decimal Classification ની 14 મી આવૃત્તિ (2004) માંથી લેવામાં આવેલ છે.

14.4.2 SLSHનો ઉપયોગ કરવા માટેના કેટલાંક માર્ગદર્શનો :

BT : Broader Team

BT માટે Broader Team to Narrower team, See also સંલેખ/નોંધ બનાવવામાં આવે છે. જેમ કે :

Science

See also Forensic Sciences

NT : Narrower Term

NT માટે Narrower Term to Broader Term સી also નોંધ બનાવવામાં આવે છે. જેમ કે :

Classification

See also Library Classification

RT : Related Term

RT હોય ત્યાં બંને બાજુએથી See also નોંધ બનાવવામાં આવે છે. જેમ કે :-

Criminal Investigation

UF : Use for

UF સાથે આપવામાં આવેલ મથાળાંનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો નથી. જો આવશ્યકતા જણાય તો તેની See નોંધ બનાવવામાં આવે છે. જેમ કે :

Catalogs

See Classified catalogues

14.4.3 વિષય મથાળાંનું સ્વરૂપ :

LCSH ની જેમ કે SLSH વિષય મથાળાં આપવાની સૂચિ છે. વિષય મથાળું પૂરું પાડવા માટે વિષયસૂચી બનાવનારે નિર્દેશિકા બનાવતી વખતે પ્રલેખની વિષયવસ્તુને મળતું આવતું તેવું ચોક્કસ મથાળું SLSH માંથી પસંદ કરવાનું રહે છે. જેમ કે :

Joy and Sorrow 152.4

UF Affection

Sorrow

BT Emotions

NT Pleasure

RT Grief

Happiness

Suffering

એક શબ્દ મથાળું :

વિષય મથાળાંનું સાદામાં સાદું સ્વરૂપ એક નામનું બને છે. આ ખૂબ આદર્શ પ્રકાર છે.

ઉદાહરણ : Art

Agriculture

Education

Religion

વિદ્યાર્થી સાથેના ઘણા પ્રચલિત શબ્દો સંદિગ્ધતા ઉત્તપન કરે છે. આવા શબ્દોના સંદર્ભકીય અર્થ આપવા કાર્યક્ષેત્રની મર્યાદાના શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : Seals (Animals)
Seals (Numismatics)
Seals (Christmas)
Seals (Law)

એક શબ્દના એકવચન અને બહુવચન સ્વરૂપો વચ્ચે એક શબ્દની પસંદગી કરવી જોઈએ. સામાન્યતઃ સંક્ષિપ્ત વિચારો, ખ્યાલો, કાર્યો વગેરે એકવચનમાં દર્શાવવામાં આવે છે જ્યારે ઉદ્દેશો અને વસ્તુઓ તેના બહુવચન સ્વરૂપમાં દર્શાવવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : Credit એકવચન
Beauty એકવચન
Books બહુવચન
Flowers બહુવચન

કેટલીક વખત નામના બંને એકવચન અને બહુવચન સ્વરૂપ મથાળાંઓ તરીકે વાપરવામાં આવે છે. આવા કિસ્સાઓમાં તેઓ જુદાં જુદાં અર્થો ધરાવે છે.

ઉદાહરણ : Essay : Refers થે technique
Essays : Refers to the works

શબ્દસમૂહ મથાળું :

શબ્દસમૂહ મથાળું પ્રલેખની વિષયવસ્તુ રજૂ કરતું બે કે તેથી વધુ શબ્દોનું બનેલું હોય છે.

(A) મિશ્ર મથાળાઓ :

મુદ્દાઓ અથવા વિભાવના અથવા વિરોધી વિષય અથવા બે વિભાવના જોડવા અથવા વસ્તુઓ વચ્ચે સંબંધ દર્શાવવા 'and' પદ દ્વારા જોડાયેલ બે નામો.

ઉદાહરણ : Bow and Arrow
Cities and Towns
Belief and Doubt
Joy and Sorrow

(B) વિશેષણયુક્ત મથાળા :

ચોક્કસ વિભાવના ઘણીવાર વિશેષણ સાથે માન્ય કરાયેલાં નામ દ્વારા ખૂબ સારી રીતે દર્શાવવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : American Literature
Electrical Engineering
Tropical Fish

ભૂતકાળમાં અભિવ્યક્તિ વારંવાર ઉલટાવવામાં આવતી. એટલે કે Psychology વિસ્તૃત વિષયના Religious, Art; Municipal બધા દૃષ્ટિકોણ સાથે રાખવા માટે નામ પહેલા મુકવામાં આવે છે. જ્યારે ઉલટાવેલ મથાળાં ઉલટાવેલ ન હોય ત્યારે જુના ઉલટાવેલ સ્વરૂપમાંથી સીધા સ્વરૂપનો સંદર્ભ સામાન્ય રીતે ઉમેરવામાં આવે છે.

(C) પુર્વસ્થાનીય શબ્દસમૂહ મથાળાં :

કેટલાંક ખ્યાલો પુર્વસ્થાનો દ્વારા સંકળાયેલ નામ શબ્દસમૂહો અથવા નામ દ્વારા જે અભિવ્યક્ત કરવામાં આવે છે તે તેમનો સંબંધ દર્શાવે છે.

ઉદાહરણ : Freedom to information
Electricity in agriculture

જટિલ વિષય :

જટિલ વિષયો સાથે સંબંધિત એટલે એવા પ્રલેખો જે ચોક્કસ સંબંધમાં એક વિભાવના કર્તા વધુ સંબંધ ધરાવે છે તે મુખ્ય અને પેટાવિભાગ સાથે દર્શાવવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ : Birds—Eggs and nests
Birds—Migration
Birds—Protection

સ્વરૂપ મથાળાં :

ઉદાહરણ : Bible—Pictorial
Geology—Maps

ચોક્કસ દૃષ્ટિકોણથી રજૂ કરેલા મથાળાં :

ઉદાહરણ : Education—History
Religion—Philosophy

કાળક્રમીય પેટા વિભાગો સાથેના મથાળાં :

ઉદાહરણ : United States — History — 1945 — 1953
India — History —1947

ભૌગોલીક નામો:

ઉદાહરણ : Agriculture—India
Theater—Parish

14.4.4 નોંધનું સ્વરૂપ :

15 મી આવૃત્તિ સાથે SLSH ના દ્વારા શબ્દો વચ્ચે સંબંધ અલગ પાડવા, સૂચિ બનાવનારને મદદ કરવા અને આ સંબંધો પર આધારિત સૂચિમાં ચોક્કસ સંદર્ભ સ્થાપવામાં શબ્દસમૂહ કોશ સ્વરૂપ અપનાવવામાં આવેલું છે. LCSH ની જેમ SLCH એ મથાળા સાથે સંકળાયેલ પદોને નામકરણ આપવા મોટા ભાગના શબ્દસમૂહ કોશમાં સામાન્ય રીતે વપરાયેલ પ્રતીકો પણ અપનાવવામાં આવે છે. યાદીમાં દરેક પૃષ્ઠનો જમણો અડધો ભાગ કોરો રાખવામાં આવ્યો છે. જે નવા મથાળાં ઉમેરવા માટે છે.

Subject Entry in bold face followed by :

DDC No. : Card Game 795.4

Scope Note : (in this entry, there is no scope note)

USE references : UF Cards, Playing

: Playing cards

General references : SA names of card games, to be added as needed

Broader Term : BT Games

Narrower Term : NT Bridge (Game)

Canasta (Game)

Card trikes

Solitaire (Game)

Tarot

Related Term : RT Gambling.

નોંધ :

SA = See also

BT = Broader Term

NT = Narrower Term

RT = Related Term

14.4.5 આડ સંદર્ભો :

1994 માં SLSHની 15 મી આવૃત્તિ સાથે ‘ See ‘ અને See ‘ also ‘ સંદર્ભો અને સંપૂર્તિકારક ‘x’ અને ‘ xx ‘ શબ્દસમૂહ કોશ પ્રતીકો UF/USE, BT,NT,RT અને SA દ્વારા બદલવામાં આવેલ છે. SLSH માં વાપરવામાં આવેલ આડ સંદર્ભોના ત્રણ પ્રકાર છે.

વિશિષ્ટ ‘ See ‘ સંદર્ભો :

UF પ્રતીક ‘ Used for ‘ માટે છે. તે એવા શબ્દ કે શબ્દસમૂહ ને ઓળખે છે જેમાંથી ‘ See ‘ સંદર્ભ બનાવવામાં આવે છે.

- (A) પર્યાયો અથવા નજીકના પર્યાય. જેમ કે Playing Cards see card games
- (B) ઉલટાવેલ મથાળાંઓના સામાન્યક્રમ. જેમ કે Psychology, Religious see Religious Psychology
- (C) સંયોજક એટલે કે ‘ and ‘ દ્વારા જોડાયેલ શબ્દો
Religion and Religion Sciences, and
See sciences and Religion
- (D) વિવિધ જોડણી
Colour see Color
- (E) વિરોધાર્થી શબ્દો
Intemperance see Temperance
- (F) એકવચનથી બહુવચન
Mouse see Mice

વિશિષ્ટ ‘ See also ‘ સંદર્ભો :

‘See also’ સંદર્ભ વિસ્તૃત શબ્દમાંથી સંકુચિતમાં આવે છે. જેમ કે :

Games	Card games
See also	see also
Card games	Bridge (game)
Card games	card games
See also	see also
Cansta (game)	card tricks

RT પ્રતીક પ્રમાણે સમાન કે સંકળાયેલ વિષયો પર શબ્દો મુખ્ય શબ્દો સાથે સંબંધિત શબ્દો ઘણું ખરું અમલ રીતે વિશિષ્ટતા ધરાવે છે. વિસ્તૃત પણ નથી અને સંકુચિત પણ નથી. ઉદાહરણોમાં શબ્દ card games Gambling Gambling ને સમાવતી નથી, અને બધા gambling, card games ને સમાવતી નથી. સૂચિમાં સંબંધિત શબ્દો વચ્ચેના સંદર્ભો પારસ્પરિક છે. તેથી સૂચિમાં સંદર્ભનોંધ નીચે મુજબ બનશે.

Games	Card games
See also	See also
Card games	Gambling

‘See also’ માટે SA પ્રતીક છે. અને તે એવા સામાન્ય સંદર્ભો પરિચય આપે છે જે વ્યક્તિગત મથાળા કરતા એક મથાળામાંથી સમગ્ર કક્ષા કે વર્ગને નોંધ છે. સામાન્ય સમજૂતી કે દિશા વ્યક્તિગત મથાળાની લાંબી યાદીને બદલે આપવામાં આવે છે.

14.4.6 પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ (Standard Vocabulary):

કોઈ ગ્રંથાલય સંગ્રહ દ્વારા SLSHયાદી અનુસરવામાં ન આવતી હોવાથી વિષય મથાળાના ફેરબદલ અને સુધારણાના નવા વિષયોના વિકાસ અને બદલાતી પરિભાષા સાથે એકરૂપતા રાખી શકાતી નથી. જ્યારે સુધારણા સમયગાળાના અંતરે SLSHની પ્રકાશિત થયેલ નવી આવૃત્તિ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે એવા સાધનો જે વિવિધ મથાળાને પ્રચલિત રાખવા ગ્રંથાલયને મદદ કરી શકે છે. અને Readers Guide to Periodical Literature, Applied Science and Technology Index વગેરેમાં જોવામાં આવે છે. આ સંદર્ભો LCSH અને SLSHના નિયમો વાપરીને સ્વીકાર્ય હાલના વિષય મથાળા પુરા પાડે છે.

14.4.7 ફાઈલિંગ ક્રમ :

SLSH માં ફાઈલિંગ ક્રમ, ફાઈલિંગ માટેના AL ના નિયમો પ્રમાણે છે. આ પદ્ધતિમાં આવતો વિરામ ચિહ્નનો ફાઈલિંગમાં ગણનામાં લેવામાં આવતો નથી, અને બધા શબ્દો અલ્પવિરામ અને એવા અન્ય સાથે આંતરિક મથાળાઓ વચ્ચે કોઈ પણ તફાવત વિના ફાઈલ કરવામાં આવે છે.

14.4.8 વિશિષ્ટતાઓ અને મર્યાદાઓ :

SLSH સરખામણીની દૃષ્ટિએ LCSH કરતા ઉપયોગ કરવામાં વધારે સરળ છે. નિયમમાં અને સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ છે સાથે જ કાર્યક્ષેત્રની મર્યાદાની નોંધ ધરાવતી અને તેના ઉપયોગ માટે આપવામાં આવેલી સૂચનાઓ પણ સ્પષ્ટ છે. જો સુમેળતાપૂર્વક અનુસરવામાં આવે તો SLSH વિભાગ અને ગ્રંથાલય કર્મચારીને પણ ઉપલોક્તાઓને ઉપયોગી સંદર્ભ માટે માર્ગદર્શન પૂરું પડે છે. LCSH ની જેમ SLSH માં મુખ્ય અસંદિગ્ધતા એ છે કે આ વિષય યાદીઓ વિષય નિર્દેશીકરણ મહત્વના સૈદ્ધાંતિક પાયાઓ દ્વારા અનુસરવામાં આવતી નથી. નવીન વિષયો અને જટિલ મુખકીય અને પાર્શ્વ સંબંધો જ્ઞાનના વિકાસ સાથે આ ગણતરી યુક્ત વિષય મથાળા યાદીઓ વિષય સૂચિકરણમાં

AACR, IIR, CCC, વિસ્તૃત અભ્યાસ, વિષય મથાળા, વ્યાખ્યા, ચકાસણી, મદત્ત, Sears List and Library of Congress Subject Headings નવા પડકારોની પ્રતિક્રિયા માટે સુસજ્જ નથી.

14.4.9 Key Headings :

SLSH માં લેખક, વંશીય જૂથ, ભાષા, સાહિત્ય, સ્થળ, જાહેર વ્યક્તિ તથા યુદ્ધો માટે ચાવીરૂપ મથાળાંની યોજના કરવામાં આવી છે. જે નીચે મુજબ છે.

Authors

Shakespeare, William 1564–1616

Ethnic Group

Native Americans

Language

English Language

Literature

English Literature

Places

United States

Wars

World war, 1939–1945

14.5 સાંકળ પ્રક્રિયા (Chain Procedure)

14.5.1 પૂર્વ ભૂમિકા :

વર્ગીકરણ પદ્ધતિના ગૃહિત સિદ્ધાંતો અને નિયમો સાંકળ પ્રક્રિયામાં (Chain Procedure) વિષય મથાળાંની રચના માટે પાયો બનાવે છે. અર્થાત્ ગ્રંથના વર્ગીકરણને આધારે વિષય શીર્ષક કે મથાળા રચવાની પ્રક્રિયા શૃંખલા કે સાંકળ પ્રક્રિયા (Chain Procedure) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. જેનો ઉપયોગ અનુવર્ગ સૂચિમાં વિષયનામ કે વર્ગીસૂચક સંલેખ (Class index Entry) બનાવવા માટે કરવામાં આવે છે. તેમજ શબ્દકોશીય સૂચિ (Dictionary Catalogue) માં વિશિષ્ટ વિષય સંલેખ (Specific subject Analytical Entry) તથા જુઓ (see) અને વળી જુઓ (see also) વિષય સંલેખો બનાવવા માટે કરવામાં આવે છે.

કલાસીફાઈડ કેટલોગમાં કોડ (Classified Catalogue Code) ના આવિષ્કાર સાથે ડો.એસ .આર.રંગનાથને વિષય મથાળાં રચવા માટે આ નવીન પદ્ધતિ પ્રસ્થાપિત કરી જે એક યાંત્રિક (Mechanical) પ્રક્રિયા છે. દરેક વર્ગીસૂચક સંલેખ તેના વર્ગીક પરથી રચવામાં આવે છે. ડો. રંગનાથને પ્રલેખોને વર્ગીકૃત કરવા માટે સ્વરચિત કોલન કલાસીફિકેશન (Colon Classification) નો ઉપયોગ કાર્યો છે. તેમજ તે વર્ગીકમાંથી વર્ગીસૂચક સંલેખ બનાવવામાં આવે છે. અલબત્ત અન્ય વર્ગીકરણ પદ્ધતિઓના વર્ગીકમાંથી રચી શકાય છે.

14.5.2 વિષય મથાળાંની રચના (Formation of Subject Headings) :

વિષય મથાળા મેળવવા માટે પ્રલેખના આપવામાં આવેલ વર્ગીકની ડાબી બાજુથી શરૂ કરીને એક પછી એક અંકડા ખોલવામાં આવે છે, તેમજ તેના શાબ્દિક અર્થ/વિષય દર્શાવવામાં આવે છે વળી, આ આંકડાઓના અર્થ મનસ્વી કે અન્ય કોઈ આધાર ન લેતા વર્ગીકરણ પદ્ધતિની અનુસૂચિ ને જ આધાર તરીકે લેવામાં આવે છે. જેને પ્રથમ કડી, બીજી કડી, ત્રીજી કડી, એ રીતે ઓળખવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ તરીકે ;

વાર્ગિક 2 : 51N 3

2 : = પ્રથમ કડી

2 : = બીજી કડી

2 : 5 = ત્રીજી કડી

2 : 51 = ચોથી કડી

2 : 51N3 = અંતિમ કડી

આમ, વાર્ગિક સાંકળ સ્વરૂપે રજૂ કરવામાં આવે છે.

દરેક અંકોડાએ વર્ગિકનું અર્થઘટન :

1. પહેલી કડી પહેલા અંકો (Digit) માંથી બનાવો.
2. બીજી કડી પ્રથમ બે અંકનમાંથી બનાવો.
તે જ પ્રમાણે છેલ્લી કડી સુધી બધાજ અંકનોની કડી બનાવો.
3. દરેક કડી સામે વર્ગીકરણ પદ્ધતિમાં તે સામે આપવામાં આવેલ પદો દર્શાવો.

કડીઓના વિવિધ પ્રકાર :

સાંકળની દરેક કડી તેના પ્રકારને સંદર્ભે ઓળખો.

1. શોધાતી કડી (Sought Link) (SL) : શોધાતી કડી એ કડી છે જે એવા વિષય કે પેટાવિષયનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જેની અંતર્ગત ઉપભોક્તા દ્વારા માહિતી/પ્રલેખ શોધવાની સંભાવના છે.
2. વણશોધાતી કડી (Unsought Link) (UL) : કોઈ અનુકેન્દ્રના એક ખંડ કે ભાગથી સમાપ્ત થતી કડી તેમજ જે કોઈ એવા વિષયનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી હોય કે જે 1) જેની ઉપર પાઠ્ય સામગ્રી પ્રસ્તુત ન થઈ હોય કે પ્રસ્તુત થવાની સંભાવના પણ ન હોય તથા 2) કોઈપણ ઉપભોક્તા દ્વારા પાઠ્યસામગ્રી શોધવાની સંભાવના ન હોય.
3. ખોવાયેલ કડી (Missing Link) ML : ચોક્કસ ઘટકરૂપ વિચાર માટેની વર્ગસંખ્યા ઈચ્છનીય વર્ગીકરણ યોજનામાં ઉપલબ્ધ ન હોય તેવી કડી ખોવાયેલ કડી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

4. મિથ્યા કડી (False Link) FL :

મિથ્યા કડી એ કડી છે જે ;

- (1) જે સ્વયમમાં કોઈ વર્ગિક નથી
- (2) કોઈપણ સંયોજક ચિહ્ન
- (3) પાર્શ્વ સંબંધ દર્શાવતા સંયોજકચિહ્ન
- (4) કાળનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું ચિહ્ન

14.5.3 વિષય મથાળા રચવાની પ્રક્રિયા (Formation of Subject Headings) :

સાંકળ પ્રક્રિયા દ્વારા વિષય મથાળા કે શીર્ષક મેળવવાની પ્રક્રિયા નીચે મુજબ છે.

1. સૌ પ્રથમ વર્ગિકની પ્રત્યેક કડી ખોલવી.
2. કડી ખોલતા બે ભાગ રચાશે. પ્રથમ ભાગ વર્ગિક કે વર્ગિકનો અંશ હશે અને બીજો ભાગ જે તે કડીનો ભાષાકીય ભાગ હશે.

3. આ ભાષાકીય ભાગ જે તે વર્ગીકરણ પદ્ધતિની સારણીમાંથી જ લેવામાં આવશે.
4. જેમ જેમ શૃંખલાની કડીઓ ખોલતા જોઈએ તેમ તેમ છેલ્લા અંકન (Digit)નો અર્થ પ્રથમ દર્શાવવાનો રહેશે.
5. જે અંકોનો અર્થ સ્પષ્ટ ન થતો હોય કે વિષય વિશ્લેષણ માટે આવશ્યક જણાય ત્યાં અલ્પવિરામથી અગાઉનો કડીનો અર્થ દર્શાવવાનો રહેશે.
6. બંને ભાગ વચ્ચે બરાબર (=) નું ચિહ્ન કરવું.
7. બરાબરના ચિહ્ન નીચે અધોગામી (!) તીર કરવું .
8. દરેક કડીના ભાષાકીય ભાગ સાથે તે કયા પ્રકારની કડી છે તે દર્શાવવું.
9. સાંકળ રચતી વખતે જે તે કડી સ્પષ્ટ કરી માત્ર શોધાતી કડીના વિષય મથાળા સાથે વિષયનામ સંલેખ બનાવવા.

A-6 . વિષય મથાળાની રચના :

વિશિષ્ટ વિષય નોંધ અથવા વિષય સંદર્ભ નોંધ વિષય મથાળું અર્થપૂર્ણ અને વ્યક્તિગત બનાવવું જરૂરી અને સંતોષકારક હોવાથી Upper Links ના શબ્દોની ઓછામાં ઓછી સંખ્યા સાથે બનાવવામાં આવે છે.

Class Number of from Colon Classification, 6th edition ના આપેલ ઉદાહરણ દ્વારા આ એકમમાં આ પેટા વિભાગમાં ઉપર ચર્ચેલ પ્રમાણે Chain Procedure દ્વારા વિષય મથાળાના સ્વરૂપમાં રહેલાં પગથીયાઓનું દૃષ્ટાંત આપીશું.

234: 7.44 ‘ N9 t A report on reference service in university libraries in india during 1990s.

સાંકળ સ્વરૂપમાં આ વર્ગ સંખ્યાની પુનઃ રજૂઆત આ મુજબ હોઈ શકે:

2	=	Library Science (Sought Link)
234	=	University Library (Sought Link)
234:	=	(False Link)
234:7	=	Reference service in University Library (Sought Link)
234:7	=	(False Link)
234:7:4	=	Reference service in University Library in Asia (Sought Link)
234:7:44	=	Reference service in University Library in India (Sought Link)
234:7:44’	=	(False Link)
234:7:44’N	=	20th Century (False Link)
234:7:44’N9	=	Reference service in University Library in India during 1990s (False Link)
234:7:44’N9t	=	A report on reference service in university libraries in india during 1990s (Sought Link).

ઉપરના ઉદાહરણમાં જુદાં જુદાં પ્રકારની કડીઓ Canon of Sought Heading ના આધાર પર ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે અને તેઓ કડી માટે નાના કૌસમાં દર્શાવવામાં આવેલ છે. આ નિયમ

છે. જે ઉપભોક્તાના અભિગમના આધાર પર મથાળાંના ચોક્કસ ઘટકનો સમાવેશ બાદ બાકીને વ્યવસ્થિત ગોઠવે છે.

Specific Subject Heading :

Report, Indian, Reference Service, University library, Library Science

Subject Reference

- (i) Indian, Reference Service, University library, Library Science.
- (ii) Reference Service, University library, Library Science .
- (iii) University library, Library Science.
- (iv) Library Science.

સાંકળ પદ્ધતિ (Chain Procedure) દ્વારા લેવાયેલ ઉપર દર્શાવેલ વિશિષ્ટ વિષય મથાળાઓ અને વિષય સંદર્ભો વર્ગીકૃતસૂચિના વિષય મથાળાંઓ અને વિષય સંદર્ભો વર્ગીકૃત સૂચિના વિષય નિર્દેશિકા ભાગમાં એક વર્ણાનુક્રમીય શ્રેણીમાં ગોઠવવામાં આવે છે. (ઉપર બતાવ્યા મુજબ). વિષય નિર્દેશિકા ભાગ વર્ગસંખ્યા દ્વારા વર્ગીકૃત કરેલ ભાગને દર્શાવતો હોઈ શકે.

INDIA, REFERENCE SERVICE,

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

234.7.44

LIBRARY SCIENCE

2

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY,

LIBRARY SCIENCE

234:7

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE,

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

234.7.44'N9T

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

234

શબ્દકોશ, નિર્દેશિકા અથવા વિશિષ્ટ વિષય મથાળાંમાં પુનઃ રજૂ થયેલ વિષય સાથે સંકળાયેલ પ્રલેખોની વાડમય સૂચિકારક વિગતો તે વિશિષ્ટ વિષય મથાળાંમાં પૂરી પાડવામાં આવે છે. આ સંદર્ભો નોંધો વિષય સંદર્ભો માટે તૈયાર કરવામાં આવે છે. તેઓ ...સંદર્ભો દ્વારા તેઓના વિશિષ્ટ વિષય મથાળાં જોડવામાં આવે છે.

INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

See also

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

LIBRARY SCIENCE

See also

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

See also

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY,

LIBRARY SCIENCE

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY,
LIBRARY SCIENCE

Bibliographical Details/Citation of the Document(s) dealing with the
subject

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

See also

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY

એવું જાણવામાં આવ્યું છે કે, જ્યારે તેઓ શબ્દકોશ સૂચિના ઉપયોગથી ટેવાયેલ હોય છે, ત્યારે તેઓનો વિષય મથાળાની નોંધો જોવું ગમે છે. તે પ્રમાણે વર્ગીકૃત નિર્દેશિકા માટે વાપરેલ Chain Procedure ના નિયમો. જો શબ્દકોશ નિર્દેશિકા માટે વાપરેલ હોય તો સમાન રીતે મદદરૂપ પુસ્તક થતા નથી. 1964માં, રંગનાથન શબ્દકોશ સૂચિમાં વિષય સંદર્ભો અને વિશિષ્ટ વિષય મથાળાઓની ઉત્પત્તિની પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં Chain Procedure નિયમોમાં કેટલીક સુધારણાઓ સુચવેલી. આ રંગનાથને એવા મુદ્દાએ વિવિધ ભાગોમાં કડીને તોડવાનું સૂચવ્યું જ્યાં વિખૂટાં પાડેલાંઓનો અંક નોંધાય છે અને પાસાયુક્ત સંબંધ સૂચવે છે.

વિશિષ્ટ વિષય મથાળું એક પછી એક પહેલા ભાગથી શરૂ કરી અને પછીના ભાગોમાં ચાલુ રહે, જો હોય તો, તેવી ઊલટી પ્રક્રિયામાં દરેક ભાગનો છેલ્લો SL માંથી ઉત્પન્ન કરવામાં આવેલ છે. પછી, ઉત્પન્ન કરેલ વિષય મથાળાના ઘટકો વર્ગ સંખ્યાની સાંકળના દરેક ભાગમાંથી તેઓની ઉત્પત્તિની શ્રેણીમાં ગોઠવવાં જોઈએ. ઉપરના ઉદાહરણમાં આ નિયમ લાગુ પડતા, દરેક ભાગમાંથી તેઓની ઉત્પત્તિની શ્રેણીમાં વિશિષ્ટ વિષય મથાળાના નીચેના ઘટકો મળે છે:

- 1st Part : Reference Service, University library
- 2nd Part : India
- 3rd Part : No Sought Link is available since the time concept has been considered as False Link
- 4th Part : Report

વિશિષ્ટ વિષય મથાળું દરેક ભાગમાંથી તેઓની ઉત્પત્તિની શ્રેણીમાં ઘટકરૂપ શબ્દો ગોઠવવાનું સુમેળભર્યું લાગે છે.

Reference Service, University library, India, Report

રંગનાથની સુધારણા પ્રમાણે, વિષય સંદર્ભ મથાળા છેલ્લા SL થી શરૂ થતા અને વર્ગસંખ્યાના વિવિધ ભાગોની અવગણના કરતા સમગ્ર વર્ગ સંખ્યાના દરેક SL માટે ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે. વિષય સંદર્ભ મથાળાઓ તેઓને અર્થપૂર્ણ અને વ્યક્તિગત બનાવવા upper sought link શબ્દો જરૂર અને સંતોષ સાથે બાંધવામાં આવે છે. આ નિયમને અમલમાં મુકતા, ઉપરના ઉદાહરણ માટે આપેલ વિષય સંદર્ભ મથાળાં મેળવ્યાં.

Report, India, Reference Service, University library.

India, Reference Service, University library.

University library.

Library Science.

વિષય સંદર્ભ મથાળાઓ “See also” સંદર્ભોના અર્થો દ્વારા વિશિષ્ટ વિષય મથાળાંને સાથે

સાંકળવામાં આવે છે.

1973માં M.M. Job સાંકળના રંગનાથનના સુધારેલા નિયમો ઉપર ચોક્કસ સુધારણાઓ સૂચવે છે. Jobના કહેવા પ્રમાણે સમયનું પાસું sought link (તપાસ ની કડી) (જે રંગનાથન દ્વારા Flase link તરીકે ઓળખવામાં આવી) અને તે જે ભાગમાં આવે તે ભાગના મથાળાના અંતે ઉમેરવા જ જોઈએ.

નોંધનું સ્વરૂપ અને સંદર્ભ નોંધો :

આપણે એ શીખ્યા કે ગ્રંથાલય સૂચી ખાસ કરીને પ્રલેખોની નોંધ કોઈ પણ વિષય પુનઃ પ્રાપ્ત કરીએ છીએ, તેનો વર્ગ ક્રમાંક અદ્વિતીય હોય છે, પ્રલેખોનું સ્થાન પૂરું પાડે છે. વિષય નોંધો નિર્દેશીકરણમાં પૂરી પાડવામાં આવે છે. વિષય મથાળાનું પદ્ધતિસર સ્વરૂપ ડાબી કે જમણી બાજુથી હોઈ શકે. જેમ કે સર્વ સામાન્યથી વિશિષ્ટ, વર્ગ ક્રમાંક મુજબ જમણેથી ડાબી તરફ જેમ કે, વર્ગ સંખ્યા ક્રમથી ઉલટું, વિશિષ્ટથી સર્વસામાન્ય, વિશિષ્ટ વિષય નોંધ અથવા વિષય સંદર્ભ નોંધ માટે વિષય મથાળાની નોંધ ક્રમબદ્ધ નોંધોના વિવિધ ભાગોમાં નીચેના માર્ગ કરવામાં આવે છે.

(A) મુખ્ય વિભાગ :

વિષય નોંધોના મુખ્ય વિભાગમાં મથાળાની નોંધ ઉલટી પ્રક્રિયા રજૂઆત (ઉલટી રજૂઆત) કરવામાં આવે છે.

(B) સંદર્ભ વિભાગ :

વિષય નોંધોનો સંદર્ભ વિભાગ ક્યાં તો જો તે વર્ગીકૃત નિર્દેશિકા કે સૂચી છે તો વિષય સાથે સંકળાયેલ પ્રલેખોની વર્ગસંખ્યાના અર્થો દ્વારા વર્ગીકૃત ભાગ અથવા તો જો શબ્દકોશ નિર્દેશિકા કે સૂચિ છે તો ફક્ત વિશિષ્ટ વિષય નોંધના વિષય મથાળામાં રજૂ કરાયેલ વિષય સાથે સંકળાયેલ પ્રલેખોની સંદર્ભ મથાળાં “ See also “ સંદર્ભ દ્વારા અન્ય સંબંધિત વિષય મથાળાંને સાંકળવામાં આવે છે.

પેટાવિભાગમાં આપેલ ઉદાહરણના નોંધ સ્વરૂપની પદ્ધતિઓ વાપરીને આપણે નીચેના મથાળાંઓ મેળવ્યા :

(અ) વર્ગીકૃત સૂચિના વર્ણાનુક્રમીય ભાગ માટે :

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY,
LIBRARY SCIENCE

For documents in this Class and its Subdivisions, see the

Classified Part of the catalogue under Class Number 234.7.44'N9T

INDIA, REFERENCE SERVICE,

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

For documents...Class Number

234.7.44

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

For documents...Class Number

234

LIBRARY SCIENCE

For documents...Class Number

2

(ii) શબ્દકોશ નિર્દેશિકા માટે (For Dictionary Index)

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY
SCIENCE, INDIA, REPORT

Bibliographical Details/Citation of the Document(s) dealing with the subject

REPORT, INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY,
LIBRARY SCIENCE

See also

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE,
INDIA, REPORT.

INDIA, REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY
SCIENCE

See also

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE,
INDIA, REPORT.

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

See also

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE,
INDIA, REPORT.

UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE

See also

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE,
INDIA, REPORT.

LIBRARY SCIENCE

See also

REFERENCE SERVICE, UNIVERSITY LIBRARY, LIBRARY SCIENCE,
INDIA, REPORT.

14.5.4 પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ :

Chain Procedure જેવી વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિ માટે જ વર્ગીકરણની પદ્ધતિ દ્વારા આગળ વધારવામાં આવે છે, તે વર્ગીકરણ પત્રકો તેના પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ છે. જેમાંથી વિષય મથાળાના નામ લેવામાં આવે છે. કોઈપણ વર્ગીકરણ પદ્ધતિના પત્રકની સુધારેલ આવૃત્તિ મેળવવાના સમયે તે હંમેશા મુખ્ય સંબંધ બાંધતું હોવાથી તેઓની સૂચી પદ્ધતિમાં વિષય અભિગમ માટે Chain Procedure ના ઉપયોગ કરતા ગ્રંથાલયો વિષય અધિકૃત યાદી વિકસાવે અને જાળવે છે, પદ્ધતિસર રીતે નવા વિષયો નોંધવા, વિષય વિભાવનાના નામમાં પરિવર્તન કરવા, સુધારણા વગેરે. આ પ્રકારની યાદીની તૈયારીમાં જે હાલના અને જુના ગ્રંથાલયો જેવા સાધનો તેના વિષય મથાળાના ઉપયોગમાં સામાન્ય અને તકનીકી વિષય પારિભાષિક શબ્દકોશો, માહિતી સુધારણા શબ્દસમૂહ કોશ, નિર્દેશીકરણ અને સારાંશ માટેના અહેવાલ વગેરેમાં ગ્રંથાલયો દ્વારા બધા નિર્ણયો લેવામાં આવે છે તે ધ્યાનપૂર્વકની મદદ કરી શકે.

14.5.5 વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓ :

પ્રથમ વખત, Chain Procedure તેઓની વિચારસામગ્રી રજૂ કરવા માટે પ્રલેખોને લગતી ગ્રંથાલય સૂચીમાં વિષય મથાળાઓ ઉત્પન્ન કરવાની નવી પદ્ધતિ પરિચયમાં મૂકી તેની કેટલીક મુખ્ય વિશેષતાઓ આ પ્રમાણે છે :

- તે વિષય નોંધો તૈયાર કરવાની પદ્ધતિસર સુમેળભરી અને લગભગ યાંત્રિક પદ્ધતિ છે.
- તેના ગૃહિત સૈદ્ધાંતિક અભિગમ અને નિયમો સાથે, Procedure વર્ગીકરણના મજબૂત સૈદ્ધાંતિક પાયાઓ ઉપર આધારિત છે જે તેને તાર્કિક વાક્યરચનાના નિયમો આપે છે.
- તે ઘણી વિષય નોંધો પર કરકસર કરે છે.
- તે વિસ્તૃત માટે સમાન સમયે અણીશુદ્ધ સુધારણાની આવડત પૂરી પાડે છે.
- તે ફક્ત ગ્રંથાલયોમાં પ્રલેખો માટે વિષય નોંધો તૈયાર કરવા માટે જ નહિ પણ સંદર્ભસૂચિઓ અને સુક્ષ્મ સ્તરના પ્રલેખોમાં સુધારણા માટે પણ ઉપયોગી છે.
- તેના વર્ગીકરણ યુક્ત અભિગમ અંગ્રેજી કરતાં અન્ય ભાષામાં પ્રલેખો માટે વિષય નોંધો તૈયાર કરવા માટે શક્ય બનાવે છે.

વર્ગ સંખ્યાઓને વિષય સુધારણા માટે તેના અમલીકરણની કોઈ મર્યાદાની જરૂર નથી. વિખુટા પડેલા વિચારોની સાંકળ પાસાંના વિશ્લેષણ અને તારણો દ્વારા બનાવવામાં આવે પછી, Chain Procedure વિષય સુધારણા માટે શક્તિશાળી સાધન બનાવવા વધુ તાકાત આપી શકે છે.

વર્ગીકરણયુક્ત નિયમો ઉપરના Chain Procedure નો વિશ્વાસ એક જ સમયે તેની તાકાત અને નબળાઈ છે. વર્ગીકરણ તેની પોતાની મર્યાદા છે, કારણકે તે વિષય સુધારણાનો ટૂંકો અભિગમ માટે જ હોય છે. જ્યાં ઘણા વધુ અભિગમો ઈચ્છનીય હોઈ શકે. તેથી, આ મર્યાદાઓ આવા વર્ગીકરણયુક્ત નિયમો પર આધારિત વિષય નિર્દેશીકરણની કોઈપણ પદ્ધતિમાં પ્રતિબિંબ થતી જોવા મળે છે.

બીજી મર્યાદા ધ્યાનમાં લેવાઈ છે તે છે. Chain Procedure ફક્ત એક નોંધ વિષય સાથે સવિસ્તૃત હોય છે.

Chain Procedure એવા મુખ્યકયુક્ત વર્ગીકરણ પદ્ધતિ જે સારી રીતે નિયંત્રિત અને સુધારેલ પત્રક છે તે દ્વારા આગળ વધારવામાં આવે છે. Dewey Decimal Classification જેવી વર્ગીકરણની અન્ય પદ્ધતિઓ સાથે તેની સક્ષમતાને નુકસાન થાય છે. જો કે તત્કાલીન વ્યવસ્થા અને કેટલીક સુધારણા સાથે, Chain Procedure છેલ્લા વીસ વર્ષથી British National Bibliography વાપરવામાં આવતી.

આ બધી લાગતી વળગતી મર્યાદાઓ સાથે Chain Procedure વધુ વિશુદ્ધ અને કાર્યસાધકતા માટે તેની સાધનસામગ્રી સાથે વિષય નિર્દેશીકરણની એક શક્તિશાળી પદ્ધતિ છે.

વલ્લભી વિદ્યાપીઠ : ગ્રંથાલય (ઈ .સ . 600 થી 1200) ગુજરાતની ગ્રંથાલય પ્રથા.

તમારી પ્રગતિ ચકાસો

નોંધ : i. નીચે આપેલ જગ્યામાં તમારો ઉત્તર લખો.

ii. એકમના અંતે આપેલ ઉત્તર સાથે તમારો ઉત્તર ચકાસો.

1. વિષય મથાળાં બનાવવા માટે જરૂરી પ્રમાણિત નિયમો અને પ્રક્રિયાઓનો મુખ્ય હેતુ જણાવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિને રચવામાં નિયમન કરતા મુખ્ય ઘટકો જણાવો.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. LCSH માં રજૂ થતા મથાળાંઓના પ્રકારની યાદી આપો.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. આપેલ નોંધોમાંથી ‘See ‘ અને ‘See also’ આડ સંદર્ભો બનાવો.

Agriculture Machinery

UF Agriculture Equipment’s and supplies

Crop – Machinery

Farm

BT Machinery

RTFarm equipment

Farm mechanization

SA Sub – division

Machinery under names of crops

e.g. Com. Machinery

NT Agriculture implements

Agriculture instruments

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. LCSH ના ગુણો અને મર્યાદાઓ જણાવો (બે મુદ્દાઓ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. સાંકળ પ્રક્રિયા દ્વારા ઉત્તપન કરેલ વિષય મથાળાંની પદ્ધતિમાં સમાવિષ્ટ થયેલા પગલાં ગણતરીપૂર્વક મૂકો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. વર્ગીકૃત સૂચિ માટે Procedure પ્રમાણેના આપેલ શીર્ષકના મુખ્ય અને આડ સંદર્ભ નોંધો બનાવો.

Lac, 32:444 Heart diseases among children

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14.6 સારાંશ (Summary)

પ્રસ્તુત એકમ વિષય નિર્દેશીકરણ કે વિષય મથાળા પદ્ધતિઓના લક્ષણો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. અધિકૃત પ્રચલિત અને સામાન્યતઃ સર્વસ્વીકૃત યાદીઓ જેવી કે Library of Congress Subject Headings (LCSH), Sears List of Subject Headings (SLSH) તથા સાંકળ પ્રક્રિયા (Chain Procedure) જેવાં પૂર્વ-સંકલિત નિર્દેશીકરણના નમૂનાઓ જેવા વિષય નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ આધારિત છે.

આ નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓના વિવિધ દૃષ્ટિકોણ, સામાન્ય વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિની જરૂરિયાતો અને હેતુઓ તેમ જ નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓ ચલાવતા ઘટકો ઉપરની ચર્ચા દ્વારા જોવામાં

AACR. IIR, CCC, વિસ્તૃત અભ્યાસ, વિષય મથાળા, વ્યાખ્યા, ચકાસણી, મહત્વ, Sears List and Library of Congress Subject Headings આવે છે. વિષય નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓ આધારિત ત્રણ મુખ્ય યાદીઓ LCSH, SLSH, તથા CP, તેમના ઉપયોગ માટેના નિયમો અને પ્રક્રિયા સાથે વિષય મથાળાની ગણતરી પૂર્વક યાદી છે.

આ વિષય મથાળા યાદીઓના સંદર્ભ સાથે ચર્ચવામાં આવેલ લક્ષણો આ છે. સંક્ષિપ્ત ઐતિહાસિક માહિતી, વિષય મથાળાનું સ્વરૂપ, નોંધ સ્વરૂપ, આડ સંદર્ભો, પ્રમાણિત શબ્દભંડોળ, ફાઈલિંગ, ક્રમ અને તારણો તેમજ મર્યાદાઓ પૂર્વ સંકલિત નિર્દેશીકરણ નમૂનાઓની ચર્ચા કરવામાં આવેલી છે.

14.7 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો (Answers to Self Check Exercises)

1. વિષય મથાળાં બનાવવા માટે જરૂરી પ્રમાણિત નિયમોના અને પ્રક્રિયાઓના હેતુઓ આ મુજબ છે.
 - (A) વિષય અભિગમ બનાવવા માટે પ્રમાણિત પદ્ધતિઓ પૂરી પાડવી.
 - (B) તેમની પસંદગીમાં સુમેળ સાધવો.
 - (C) વિષય અભિગમ દ્વારા કોઈપણ ઈચ્છનીય પ્રલેખમાં ઉપયોગ વાચકોને સક્ષમ બનાવે છે.
 - (D) નોંધોની સંખ્યા મર્યાદિત બનાવવી.
2. વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિઓનું નિયંત્રણ કરતા ઘટકો
 - (A) પ્રલેખોના ચોક્કસ વિષય રજૂ કરવા સાચા ચાવીરૂપ શબ્દ પસંદ કરવા પ્રલેખોનું સામગ્રી વિશ્લેષણ
 - (B) પસંદગીયુક્ત ચાવીરૂપ શબ્દોને તાર્કિક ઉદ્ધરણ ક્રમમાં ગોઠવવા.
 - (C) મુખ્ય અને ઉમરેલી નોંધો સ્થાપવી.
 - (D) નોંધોની ગોઠવણી
3. LCSH વિષય મથાળાંઓના નીચેના પ્રકારો રજૂ કરે છે.
 - (A) એક શબ્દ વિષય મથાળાં
 - (B) બે કે ત્રણ શબ્દવાળા વિષય મથાળાં
 - (C) જોડવા શબ્દ સમૂહ મથાળાંઓ
 - (D) પુર્વસ્થાનીય શબ્દસમૂહ મથાળાંઓ
 - (E) મુખ્યકયુક્ત અને પાર્શ્વ સંબંધો પ્રદર્શિત કરતા જટિલ અને મિશ્રિત મથાળાં
4. Agriculture equipment's and supplies
See
Agriculture Machinery
Crop – Machinery
See
Agriculture Machinery
Machinery
See also
Agriculture Machinery

Agriculture Machinery

See also

Agriculture equipment

Farm machinery

See

Agriculture Machinery

Agriculture equipment

See also

Agriculture Machinery

5. **LCSH ની વિશેષતાઓ :**

(A) LCSH સૂચિના વિષય મથાળાંઓની ઔપચારિક કે યાદી છે. જે વિસ્તૃત સંગ્રહના વિષય મથાળા રજૂ કરે છે.

(B) LC ની વહીવટી અને વ્યવસ્થાપક યંત્ર સામગ્રી LCSH ને અધતન અને પદ્ધતિસર બનાવે છે.

LCSH ની મર્યાદાઓ :

(A) LCSH વિષય નિર્દેશીકરણ પદ્ધતિના સૈદ્ધાંતિક પાયા દ્વારા આગળ વધારવામાં આવે છે. તેથી ચોક્કસ વિષય સુધારણા માટેની તેની જૂની પરિભાષા, અતાર્કિક વાક્યરચના અને સામાન્ય અણઆવડતો માટે ટીકા કરાઈ છે.

6. Chain Procedure દ્વારા મથાળા રચવાની પદ્ધતિમાં સમાવિષ્ટ ચરણો છે. 1) વર્ગીક માંથી સાંકળની રચના. જેમાં દરેક કડી બે ભાગમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે. વર્ગીક અને તેના શાબ્દિક અનુવાદ 2) વર્ગીકના અંકોનું અર્થદાસ 3) વિવિધ પ્રકારની કડીઓનું નિરાકરણ તથા 4) Sought Link માંથી સ્પષ્ટ વિષય મથાળાં રચના અને 5) સંદર્ભ મથાળાંની રચના

7. **DISEASE, HEART, CHILD MEDICINE**

For documents.....class number LAC,32:4

HEART, CHILD MEDICINE LAC,32

CHILD MEDICINE LAC

MEDICINE L

14.8 બહુવિકલ્પીય પ્રશ્ન (ઉત્તર સહિત)

● **બહુવિકલ્પીય પ્રશ્ન (ઉત્તર સહિત) :**

1. **LCSH નું પૂર્ણ સ્વરૂપ**

A. Library Catalogue Subject Headings

B. Library of Congress Subject Headings

C. Library Calcutta Subject Headings

D. Library of Card Subject Headings

2. LCSHનો ઉપયોગ પેટાવિભાગો જુદા પાડવા ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે.
A. રેખા B. કોંસ C. સંયોગચિહ્ન D. અલ્પવિરામ
3. Subject Cataloguing Manual :Subject Headings કયા વર્ષમાં પ્રકાશિત થઈ?
A. 1984 B. 1996 C. 1992 D. 1965
4. સીયર્સ લિસ્ટ ઓફ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ (Sears List of Subject Headings) ની રચયિતા ?
A. મિની અર્લ સીયર્સ B. વિલિયમ સેયર્સ
C. બર્વિક સેયર્સ D. None of above
5. સીયર્સ લિસ્ટ ઓફ સબ્જેક્ટ હેડિંગ્સ (Sears List of Subject Headings) ની પ્રથમ આવૃત્તિ કયા વર્ષમાં પ્રકાશિત થઈ હતી ?
A. 1931 B. 1933 C. 1921 D. 1923
6. સાંકળ પ્રક્રિયા (Chain Procedure) ના પુરસ્કર્તા ?
A. એસ. આર. રંગનાથન B. જી. ભટ્ટાચાર્ય
C. એ. નિલમેઘન D. આર. એલ. મિતલ
7. સાંકળ પ્રક્રિયા (Chain Procedure) દ્વારા પ્રાપ્ત થતી કડીઓની સંખ્યા કેટલી છે?
A. 5 B. 3 C. 4 D. 2
8. સાંકળ પ્રક્રિયા થકી બનાવવામાં આવતી વિષય સૂચક નોંધના કેટલા વિભાગો હોય છે ?
A. 2 B. 4 C. 3 D. 5

14.9 ચાવીરૂપ શબ્દો (Key Words)

- Acronym (આઘાક્ષરી) : આઘાક્ષરીથી બનેલો શબ્દ
- Anyonyms (વિરુદ્ધાર્થી) : એવા શબ્દો જે અર્થમાં વિરોધી છે. જેમ કે : Cold— Hot
- Chain (સાંકળ) : વંશાનુબંધ શ્રેણીના વિવિધ સ્તરમાંથી વિષય પદોની શ્રેણી જે સામાન્યથી વિશિષ્ટ તરફ અથવા વિશિષ્ટથી સામાન્ય તરફ ગોઠવાયેલ હોય.
- Chain Index Entry : સાંકળના સ્વરૂપમાં પ્રશ્ન વિષયનું નેતૃત્વ કરતી અને વિસ્તૃત પદ સાથે શરૂ થતો વંશાનુબંધ શ્રેણીની રીતે સંબંધિત શબ્દની હારમાળાની સુમેળતા દર્શાવતી વિષય નોંધ
- Links (કડીઓ) : ખ્યાલોમાં ખોટા સંકલનને અટકાવવા, સામાન્ય પ્રતીક સંબંધિત ખ્યાલો સાથે સંકળાયેલ તે કડી તરીકે ઓળખાય છે.
- Reference (સંદર્ભ) : ‘See’ અથવા ‘See also’ સંદર્ભના અર્થ દ્વારા અંક મથાળાં કે નોંધથી અન્યનું દિશાસૂચન.

14.10 સંદર્ભો અને વિશેષ વાંચન (Reference and Further Reading)

- Chan, L.M. (1994) Cataloguing and Classification: An introduction. 2nd ed., New York: McGraw Hill
- Chan, L.M. (1980). Library of congress subject Headings : Principals of Structure and Policies for application of Structure and Policies for application Washington D.C. Library of Congress
- Krishan Kumar (1993) Cataloguing .New Delhi:Har— Anand Publications.
- Library of congress (1996) Subject Cataloguing Manual: subject Headings. Th
- Ranganathan, S.R. (1964) Classified Cataloguing Code. 5th ed. Bombay: Asia Publication House
- Sears List of Subject Headings. (1994). 15th ed. New York : H.W. Wilson
- ભૈયા, છગન. (2013). ગ્રંથાલય સૂચિકરણ પ્રવેશિકા, અમદાવાદ : પાર્શ્વ પબ્લિકેશન.

